A3 Ty a já

VÝUKOVÝ A METODICKÝ MATERIÁL K PRŮŘEZOVÝM TÉMATŮM OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA A ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

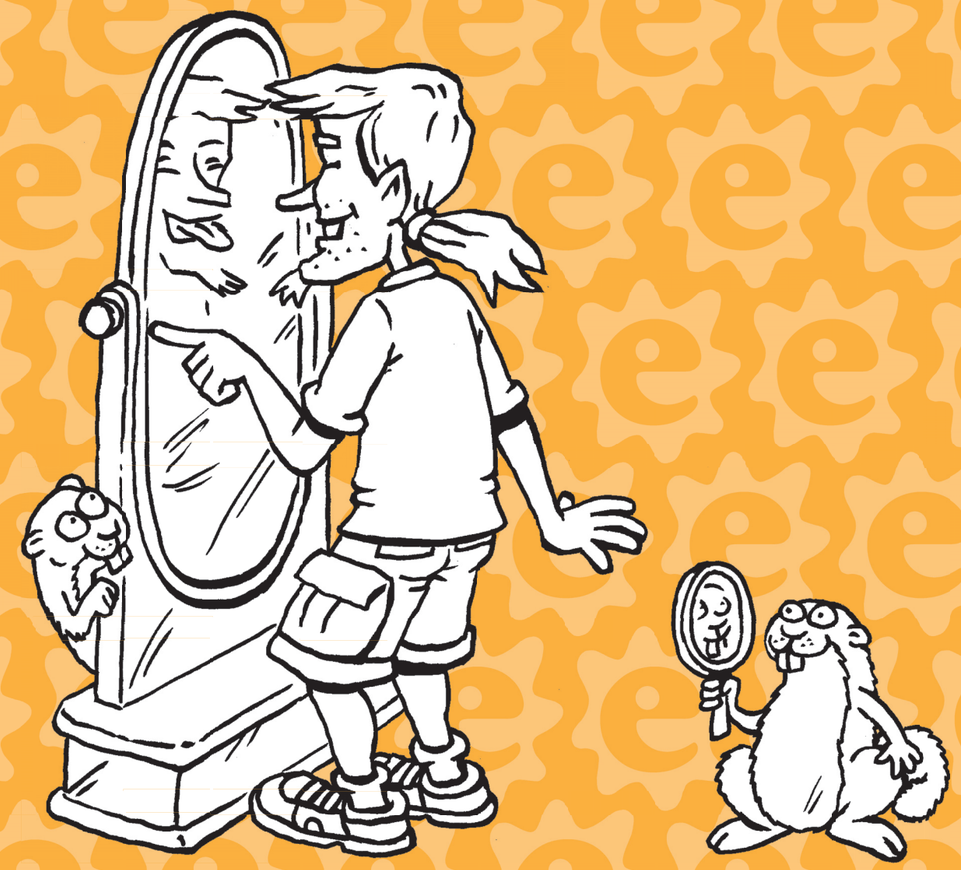

evvoluce

OCHRANA FAUNY ČESKÉ REPUBLIKY

evropský sociální fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah:

Metodika 1	**JÁ VE SPOLEČNOSTI** Metodika k OSV aktivitám	5
Metodika 2	**JÁ A VLASTNOSTI** Metodika k pracovnímu listu Moje vizitka a Koupím – prodám – daruji a k prezentaci Emoce a vlastnosti	8
Metodika 3	**JÁ A TY V PŘÍRODĚ** Metodika k pracovnímu listu Já a ty v přírodě a prezentaci Já a ty v přírodě	15
Metodika 4	**JÁ A PŘÍRODA** Metodika k pracovnímu listu Já a příroda	19
Metodika 5	**KLOBOUKY** Metodika k aktivitě Klobouky	22
Metodika 6	**JÁ VE ŠKOLE** Metodika k aktivitě na prevenci šikany	24
Metodika 7	**JÁ A ŠKOLA** Metodika k pracovnímu listu Já a škola	27

Přílohy

PL1 Moje vizitka

PL2 Koupím – prodám – daruji

PL3 Emoce a vlastnosti

PL4 Já a příroda

PL5 Já a ty v přírodě

PL6 Já a škola

ZM1 Pohádkové příběhy

ZM2 O kouzelném šátku

Karty Vlastnosti

Karty Co máme společného

Karty Příklady šikany

A3 Ty a já

VÝUKOVÝ A METODICKÝ MATERIÁL K PRŮŘEZOVÝM TÉMATŮM OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA A ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Autoři: RNDr. Lenka Barčiová, PhD., Mgr. Josef Makoč,
Mgr. Kristina Zůbková, Mgr. Bára Paulerová
Jazykové korektury: Ing. Jaroslava Lutovská
Odborný garant: Mgr. Klára Smolíková
Ilustrace: Honza Smolík
Grafická úprava: Dita Baboučková
Vydala Ochrana fauny ČR, P.O.BOX 44, 259 01, Votice
www.evvoluce.cz **www.ochranafauny.cz**
1. vydání 2010
Tisk: Tria v.o.s.

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OPVK).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

A3 TY A JÁ

ČASOVÁ DOTACE: 10 vyučovacích hodin (10x45 minut)

CÍLOVÁ SKUPINA: 1.–3. ročník ZŠ

POČET ŽÁKŮ: 20–32 (jedna třída)

CÍL: Žáci poznají sami sebe a své kamarády a uvědomí si své začlenění do třídního kolektivu. Žáci vyjádří základní emoce, zamyslí se nad kladnými i zápornými vlastnostmi, naučí se respektovat prostor druhých, znají zodpovědnost spojenou s chovem domácího mazlíčka. Žáci prozkoumávají vlastní chování k přírodě, diskutují o tom, co vše může znamenat slušnost a ohleduplnost a co může způsobit lhostejnost.

ANOTACE: Abychom rozuměli svému okolí, musíme nejdříve poznat sami sebe. Pojďme se více seznámit sami se sebou a sebe navzájem. Poznejme své postoje a vztahy k druhým lidem i k problémům týkajících se našeho okolí a našeho vztahu k němu. Jací jsme, jací bychom chtěli být a jací být můžeme, se pokusíme odhalit v tomto balíčku.

1. průřezové téma: ***Tematické okruhy:***	Environmentální výchova • Vztah člověka k prostředí • Lidské aktivity a problémy životního prostředí
2. průřezové téma: ***Tematické okruhy:***	Osobnostní a sociální výchova • Sebepoznání a sebepojetí • Poznávání lidí • Mezilidské vztahy
Vzdělávací oblasti:	Člověk a jeho svět, Jazyk a jazyková komunikace
Přínos k rozvoji osobnosti žáka v oblasti postojů a hodnot:	• Pomáhá k utváření pozitivního (nezraňujícího) postoje k sobě samému a k druhým • Vede k uvědomování si hodnoty spolupráce a pomoci • Podněcuje aktivitu, tvořivost, toleranci, vstřícnost a ohleduplnost ve vztahu k prostředí • Přispívá k utváření zdravého životního stylu a k vnímání estetických hodnot prostředí
Přínos k rozvoji osobnosti žáka v oblasti vědomostí, dovedností a schopností:	• Vede k porozumění sobě samému a druhým • Napomáhá k zvládání vlastního chování • Přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů ve třídě i mimo ni • Poskytuje znalosti, dovednosti a pěstuje návyky nezbytné pro každodenní žádoucí jednání občana vůči prostředí • Ukazuje modelové příklady jednání z hledisek životního prostředí a udržitelného rozvoje žádoucích i nežádoucích • Napomáhá rozvíjení spolupráce v péči o životní prostředí na místní, regionální, evropské i mezinárodní úrovni • Učí komunikovat o problémech životního prostředí, vyjadřovat, racionálně obhajovat a zdůvodňovat své názory a stanoviska
Obsah balíčku:	Metodika pro učitele Složka pracovních listů Prezentace: Emoce a vlastnosti, Já a ty v přírodě Zalaminované materiály: ZM1_Pohádkové příběhy, ZM2_O kouzelném šátku Karty: Co máme společného, Vlastnosti, Karty s křížky, Příklady šikany Zálohové CD 2 ks klobouků 32 plastových míčků Plakát vlastností Sáček s losovacími žetony Hadrový panáček Hugo

Pomůcky mimo obsah balíčku:	Dataprojektor, interaktivní tabule s audio výstupem, fotoaparát, nůžky, psací potřeby, pastelky, PC sestava, barevné křídy, značka STOP, barevné fixy, papírová lepicí páska
Metody práce:	• Hry a soutěže • Skupinové práce • Hra, rolová hra, pohybová hra • Práce s pracovními listy • Práce ve dvojicích • Výtvarná činnost • Práce s interaktivní tabulí • Samostatné práce • Diskuze • Rozbor textu • Pantomima • Myšlenková mapa
Poznámky:	Věnujte pozornost webovému rozšíření výukového programu na www.evvoluce.cz

Já ve společnosti

ČÍSLO MATERIÁLU: MT1_Já ve společnosti

KLÍČOVÁ AKTIVITA: Hra

CÍLE: Lepší začlenění žáků ve třídě, uvědomění si společenských rolí, posílení sebevědomí

POMŮCKY: míčky, Hugo, klobouk

ČASOVÁ DOTACE: 1 až 2 vyučovací hodiny (1x45 až 2x45 minut)

KLÍČOVÉ POJMY: společnost, role ve společnosti, kamarádství, kolektiv

KROK č. 1

Na úvod hodiny zařaďte aktivitu na upevnění vztahů ve třídě, například Bravo. Pomocí této hry posílíte soudržnost skupiny. Děti, které sklidí potlesk, mají ze hry stejný prožitek jako ty, které tleskaly. Během hry se vytvoří pozitivní a radostná atmosféra. Hru opakujte v přiměřených časových intervalech a dopřejte všem žákům, aby se mohli na jevišti vystřídat.

? Kdo z vás už byl někdy v cirkuse nebo v divadle a zažil, jak publikum nadšeně tleskalo? Už někdo ve svých představách stál před tleskajícím publikem? A líbilo by se někomu z vás sklidit takový potlesk? Pokud ano, já vám to nyní mohu splnit. Kdopak se chce postavit na židli jako první a užít si potlesku?

Vyberte ze třídy 3 až 5 žáků, kteří se postaví v čele třídy. Nechte jednoho z nich stoupnout si na židli a třídu vyzvěte k tleskání. Při prvním hraní bude na vás, abyste vyburcovali třídu k opravdu hlasitému potlesku. Když ale žáci uvidí, že se to dotyčnému líbí, budou tleskat ještě silněji.

Až se na židli vystřídají všichni vybraní žáci, udělejte s nimi krátkou reflexi:

?
- Jak se ti líbilo, když ti ostatní tolik tleskali?
- Líbilo se ti, když jsi tleskal?
- Co se ti na tleskání líbilo?
- Jak reagoval žák, kterému se tleskalo?
- Jak ukážeš někomu, že ho obdivuješ, a že ho máš rád?
- Přeješ si občas od spolužáků i od učitele více uznání a pochvaly?
- Za co se mohou lidé chválit? Jaké mohou být důvody k pochvale?
- Jak jinak než potleskem můžeš vyjádřit pochvalu?

!

TIP:

Obměnou a pokračováním této hry je nominace na Slaviše, kdy se Slavišem může stát pouze ten žák, který si titul vysloužil nějakým dobrým skutkem. Můžete oblast dobrých skutků specifikovat, například Slavišem může být ten žák, který tento týden nevyhodil žádnou plastovou lahev do směsného odpadu, nebo který pomohl s úklidem například v okolí školy. Nominace na Slaviše můžete cíleně volit tak, aby každý žák ze třídy měl možnost být odměněn potleskem za opravdový správný počin.

Vopel, Klaus W., Skupinové hry pro život 1, Portál 2007, upraveno

KROK č. 2

Ptejte se žáků, zda umí doplnit druhého z dvojice:

Křemílek a ...	(Vochomůrka)
Bob a	(Bobek)
Pat a ...	(Mat)
Bolek a ...	(Lolek)
Mach a ...	(Šebestová)
Mánička a ...	(Hurvínek)
Rumcajs a ...	(Manka)
Káťa a ...	(Škubánek)

Ferda Mravenec a ... (Brouk Pytlík)
Maxipes Fík a ... (Ája)
Tom a ... (Jerry)

? Co mají tyto dvojice společného? Proč patří k sobě?

Máte i vy svého kamaráda? Určitě zde ve třídě máte několik kamarádů, se kterými jste rádi a rádi si spolu hrajete. Co dělají kamarádi? Na příkladu výše uvedených pohádkových postav demonstrujte, jak se přátelé chovají, že si během svých dobrodružství pomáhají, mohou se na sebe spolehnout, nemají před sebou žádná tajemství, neubližují si a podobně.

Co spolu kamarádi podnikají? Hrají si spolu, chodí spolu do školy, povídají si o přestávce, sedí spolu u stolu při obědě, půjčují si hračky nebo knihy, pomáhají si...

KROK č. 3

Pro upevnění přátelských vazeb ve třídě můžete se žáky zahrát následující aktivitu.

MÍČEK PŘÁTELSTVÍ:

Rozdělte třídu na polovinu. Je lepší, pokud jsou obě skupiny stejně početné. Proto pokud je žáků lichý počet, hraje i učitel. Jedné skupině rozdejte míčky. Všichni žáci se volně pohybují po třídě. Žák, který má v ruce míček, najde nějakého spolužáka a dá mu míček přátelství, protože se mu na něm něco líbí nebo spolu něco pěkného zažili. Předem stanovte pravidla, že žádný žák nesmí mít v ruce dva míčky a nesmí dát míček stejnému spolužákovi, od kterého míček dostal.

Nechte provést žáky několik výměn míčků přátelství a hru ukončete.

Proveďte se žáky krátkou reflexi aktivity:

?
- Jak se vám líbila aktivita?
- Bylo příjemné slyšet, proč vás ostatní považují za kamarády?
- Překvapil vás nějaký spolužák?

Následující aktivita Hugo naopak dává žákům možnost zmínit se o tom, co se jim ve třídě nelíbí. Dětem se špatně říká, pokud jim někdo ublížil, a je pro ně složité poradit si s touto situací. Tato aktivita je anonymní, a to ulehčuje sdělení nepříjemných informací. Hadrového panáčka jménem Hugo vystavte ve třídě.

Žák, kterému se stalo během týdne nebo dne něco nepříjemného, řekne: *Dneska mi Hugo sebral sešit a mně to moc vadilo.*

Je důležité, abyste vždy provedli krátkou reflexi. Například co by žáci měli udělat, pokud jim někdo dělá něco nepříjemného. Jak se mohou bránit? Kam se mohou obrátit o pomoc? A podobné informace ...

Ve vyšších ročnících můžete zavést synonymní aktivity, jedná se o Strom pochval a Hugův deník.

STROM POCHVAL

Na zeď ve třídě namalujte nebo na papír nakreslete a vystřihněte dostatečně veliký strom, koruna by měla být tak vysoko, aby na ni dosáhly děti ve třídě. Na strom pochval pak žáci během školního roku přilepují lístky s pochvalou konkrétního žáka, například *Děkuji Markovi, že mi pomohl s úklidem třídy. Honza.* Než si žáci zvyknou, že mohou lístky na strom lepit kdykoli, můžete této aktivitě vyčlenit například část třídnické hodiny.

Marek může po celou hodinu sedět s kloboukem chvály na znamení toho, že udělal správný skutek.

HUGŮV DENÍK

Hugův deník je opakem Stromu pochval. Žáci do knihy na zdi na lístečky připisují, co se jim nelíbilo, že jim něco ublížilo a podobně. Tato aktivita je rovněž známa jako Zeď nářků.

KROK č. 4

Přečtěte žákům krátký příběh o přátelích a přátelství z knihy, kterou právě se třídou čtete. Doporučujeme například Mach a Šebestová ve škole od Miloše Macourka a nabízíme krátký úryvek.

Ukázka z knihy:

Zato Horáček nebyl v rozpacích ani trošku, místo aby se styděl za to, co provedl, dělal ze sebe mistra světa ve skoku do vody, stál na břehu rybníka a říkal, tak a teď sledujte ten skok, to budete zírat, raz, dva, tři, a jak skočil, hned se začal topit a volal, pomóc, pomóc, bylo to hrozné a děti křičely, Horáček se topí, prosím, on se topí, a paní učitelka se chytala za hlavu, to mi tak ještě scházelo, zase ten Horáček, co mi řeknou rodiče, ale Jonatán udělal hup a už táhl Horáčka z vody

a paní učitelce spadl kámen ze srdce, postavila celou třídu jako při fotografování, požádala Jonatána, aby jí zase neutekl někam na strom, a pak řekla, milí žáci, sluší se, abychom vyjádřili Jonatánovi vděčnost za hrdinský čin.

MACOUREK, Miloš. Mach a Šebestová ve škole. 6. vyd. Praha: Albatros, 2003. 150 s. ISBN 80-00-01136-0

? Po přečtení příběhu položte žákům několik otázek, zde například:

- K čemu bylo dětem dobré nalezené sluchátko?
- K čemu by se hodilo tobě?
- Co si myslíš o Horáčkově chování na výletě?
- Pomáhají si děti u vás ve třídě? A co přesně dělají?

Kdybyste si mohli vybrat jednoho filmového nebo pohádkového hrdinu, který by s vámi mohl chodit do třídy a byl vaším nejlepším přítelem, kdo by to byl? A proč byste si vybrali právě tohoto hrdinu? Co se vám na něm líbí? Proč by to pro vás bylo dobré? Prospěl by tento hrdina celé třídě, nebo pouze tobě?

Žáci si mohou svého filmového spolužáka namalovat, pokud dovolují možnosti, mohou ho vymodelovat nebo jinak ztvárnit. Poté mohou žáci vyjmenovat nebo připsat ty vlastnosti, které na svém hrdinovi nejvíce obdivují a kterých si váží.

Pokud se stočí diskuze tím směrem, že by chtěli takového a takového hrdinu proto, aby za ně dělal domácí úkoly, nosil jim tašku do školy a podobně, nasměrujte diskuzi k rozdílu mezi opravdovým přátelstvím a posluhováním, či zneužíváním lidí kolem sebe. Kamarádství je rovnocenný vztah, pomáháme si v něm navzájem.

Zeptejte se žáků, zda je někdy kamarád zklamal. Proč to pro ně bylo zklamání? Pak nechte žáky zamyslet se, jestli oni sami někdy neudělali totéž někomu jinému.

Já a vlastnosti

ČÍSLO MATERIÁLU: MT2_Já a vlastnosti

AUTOR: RNDr. Lenka Barčiová, PhD., Mgr. Kristina Zůbková

KLÍČOVÁ AKTIVITA: práce s pracovním listem, rozbor textu, didaktická hra, samostatná práce, práce ve dvojicích, práce s interaktivní tabulí

CÍLE: Žáci se vzájemně lépe poznají, vyjádří základní emoce, zamyslí se nad svými kladnými a zápornými vlastnostmi; naučí se respektovat prostor druhých, uvědomí si zodpovědnost spojenou s chovem domácího mazlíčka.

ČASOVÁ DOTACE: 3x45 minut

POMŮCKY: Z balíčku: míček, kartičky Co máme společného, Karty Vlastnosti k Plakátu vlastností, pracovní listy Moje vizitka, Koupím – prodám – daruji a Emoce a vlastnosti, látkový pytlík s čísly, Plakát vlastností, ZM1 Pohádkové příběhy
Ostatní: psací a kreslicí potřeby, interaktivní tabule, papírová lepicí páska, fotoaparát

KLÍČOVÉ POJMY: vizitka, vlastnosti, emoce, vyjádření emocí, emotikony, vlastnosti a zvířata, intimní a osobní prostor, chov zvířat

POPIS ČINNOSTI:

Žáci pojmenují, co se jim líbí na spolužácích, a zjistí, s kým mají něco společného. Seznámí se se základními emocemi a vyjádří je pantomimicky a pomocí emotikonů. Rozliší kladné a záporné lidské vlastnosti a dokáží je přiřadit ke konkrétnímu chování. Na závěr si žáci uvědomí, že lidé i zvířata mají kolem sebe osobní prostor, který je třeba respektovat.

KROK č. 1

Na začátku hodiny si žáci vezmou své židle a posadí se do kruhu. Nemáte-li ve vaší třídě volný prostor, vytvořte ho odsunutím lavic na stranu. Poté žáky vyzvěte, aby se postavili, a zadejte jim úkol:

? Úkol: Vymysli slovo, které označuje nějakou pěknou vlastnost a začíná stejným písmenem jako tvoje křestní jméno. Poté se představ jako například moudrý Marek, nebo okatá Otýlie.

Kdo slovní spojení vymyslí, přihlásí se a po vyvolání ho řekne nahlas. Bude-li správně, tj. první písmenka budou souhlasit a půjde o kladný popis, může se posadit.

Přídavná jména by se pokud možno neměla při aktivitě opakovat. Posledním stojícím, kteří si nebudou vědět rady, mohou pomáhat všichni. Nedaří-li se vymyslet nic na některé konkrétní písmeno, zkusí žák vymyslet slovo na 1. písmeno ze svého příjmení.

Po ukončení aktivity se žáků zeptejte, zda je vymyšlené spojení vystihuje nebo ne. Pokud ne, jak by se představili, kdyby nebyli omezeni výběrem prvního písmena?

KROK č. 2

Při další aktivitě budou mít žáci za úkol zamyslet se nad tím, co se jim líbí na jejich spolužácích. Do kruhu přidejte jednu prázdnou židli.

Průběh aktivity: Žák, který má volnou židli po své pravé ruce, dostane míček. Vybere si jednoho spolužáka/spolužačku, kterému ho hodí, a následujícím způsobem ho/ji vyzve k přemístění na volnou židli:

Na [*křestní jméno*] se mi líbí, že [*co se mi líbí*], a proto se posadí vedle mě.
Příklad: Na *Žofce* se mi líbí, že *se stále směje*, a proto se posadí vedle mě.

Poté se vyzvaný žák zvedne, položí míček na uvolněnou židli a přemístí se. Žák, který má nově uvolněnou židli po své pravé ruce, vezme míček do ruky a pokračuje ve hře.

Než aktivitu ukončíte, zeptejte se, kdo ze žáků ještě nebyl vyzván (tj. nikdo mu neřekl, co se mu na něm líbí). Od této chvíle se smí míček házet jenom těmto spolužákům.

KROK č. 3

V následující aktivitě si žáci uvědomí, co mají společného se svými spolužáky. Budete potřebovat kartičky *Co máme společného* a prostor, ve kterém se žáci mohou volně pohybovat.

Průběh aktivity:

Postupně vytahujte jednotlivé kartičky a čtěte, co je na nich napsáno. Úkolem žáků je rozdělit se podle daného kritéria do několika skupin tak, aby v každé skupině byli žáci, kteří mají například stejný počet sourozenců, líbí se jim stejná barva ap.

POZNÁMKA: Kde je to potřeba, zdůrazněte, že každý může být fyzicky jen v jedné skupině, tj. pokud například někdo hraje na více hudebních nástrojů, rozhodne se pro ten, na který hraje nejlépe. K dispozici máte i dvě prázdné kartičky, na které si můžete doplnit vlastní kritérium pro hledání společných zájmů či vlastností.

SEZNAM KRITÉRIÍ NA KARTIČKÁCH:

1. rozdělení podle pohlaví, 2. barvy očí, 3. počtu sourozenců, 4. měsíce narození, 5. podle toho, zda bydlí s oběma rodiči, 6. hudebního nástroje, na který hrají, 7. nejčastějšího způsobu dopravy do školy (pěšky, na kole, autobusem, autem), 8. počtu chovaných domácích zvířat, 9. sportu, kterému se věnují aktivně a nejčastěji, 10. nejoblíbenější barvy.

Po ukončení aktivity proveďte reflexi pomocí následujících otázek:

- Co nového ses o ostatních dověděl/a?
- Jaká informace tě překvapila?
- S kým jsi byl nejčastěji ve skupině, tj. máš s ním hodně věcí společných?

KROK č. 4 **Moje vizitka**

Rozdejte žákům PL 1 Moje vizitka. Tento pracovní list vypracujte i sami za sebe.

? Úkol: Vyber a nakresli tři věci nebo činnosti, které tě charakterizují, a jednu, která je nepravdivá (např. když nerad plaveš, nakreslíš obrázek plavce). Nepravdivý obrázek nakresli do jakékoli ze čtyř částí.

Upozorněte žáky na to, že nemá být na první pohled jasné, který obrázek je nepravdivý. Můžete předem určit časový limit na vypracování (např. 10 minut). Po jeho uplynutí si žáci vezmou svůj pracovní list a znovu si sednou do kruhu. Vysvětlete žákům návaznou aktivitu:

? Úkolem každého z vás je se krátce představit pomocí nakreslených obrázků. Všechny čtyři věci či činnosti budete prezentovat tak, že vás charakterizují a děláte je rádi. Po představení se budou spolužáci snažit odhalit, která informace je nepravdivá.

Pro lepší pochopení úkolu se představte nejprve vy. Například nakreslíte dvě děti, rybičky, hrnec na plotně a tenisovou raketu. Žákům ukážete svůj pracovní list a představíte se:

Jmenuji se Jana Dvořáková, mám dvě děti a chovám akvarijní rybičky. Moc ráda vařím a ve volném čase nejraději hraji s manželem tenis.

Žáci se zamyslí a hádají, co není pravda – *Jana Dvořáková nerada vaří.*

Vezměte pytlík s čísly, ze kterého si každý žák jedno vylosuje. S představováním začne žák s nejnižším a skončí žák s nejvyšším vylosovaným číslem.

Po poslední prezentaci přejděte k diskuzi o proběhlé aktivitě s využitím následujících otázek:

- Bylo těžké uhodnout, co k druhým nesedělo? Proč?
- Pomohla ti k odhalení některých nepravd předchozí aktivita? Kterých?
- K čemu je dobré vědět, co má druhý rád?

+ ROZŠIŘUJÍCÍ AKTIVITA:

Na poslední uvedenou otázku můžete navázat kvízem Dárky, který naleznete na webových stránkách projektu www.evvoluce.cz pod nabídkou „Hry“, nebo se k němu dostanete přes odkaz ve webovém rozšíření výukového balíčku Ty a já.

Úkolem žáků je, zamyslet se nad tím, co má rád člověk na fotografii, a podle toho vybrat z nabízených možností dárek, který by mu určitě udělal radost.

EMOCE

KROK č. 5

Promítněte 2. snímek z prezentace Emoce a vlastnosti, na kterém jsou interaktivní přesmyčky. Aktivitu spustíte klepnutím na „Start“. Úkolem žáků je přemisťováním písmen postupně sestavit slovo a zapamatovat si ho. Po správném vyřešení se pod sestaveným slovem objeví dvě tlačítka – klepnutím na „Next“ přejdete k luštění dalšího slova, klepnutím na „Reset“ vrátíte hru na začátek.

POZNÁMKA: Pro nejmladší žáky můžete tuto aktivitu pojmout jako poznávání písmenek – klepnutím na „Clue“ se objeví hledané slovo.

ŘEŠENÍ: zlost, strach, radost, smutek. Po odhalení všech čtyř slov položte žákům otázku:

? Co mají tato slova společného? Co označují?

▶ Jde o určité pocity, nálady.

Správné označení těchto čtyř slov zní EMOCE. Promítněte 3. snímek a seznamte žáky s tímto pojmem: Emoce jsou druhem zážitků, které v nás vzbuzují příjemné či nepříjemné pocity. Mezi základní emoce patří ty, které jste před chvílí odhalili. Zadejte žákům úkol a po jeho splnění otázku:

Úkol: Vzpomeňte si na všechny čtyři odhalené emoce a zapište je na tabuli.

? Jak na někom poznáte, že má zlost, strach, radost, nebo že je smutný?

▶ Emoce je možné poznat z postavení těla, pohybů hlavy, rukou, nohou, a hlavně z výrazu obličeje.

Žáky shromážděte v prostoru bez lavic, rozdělte je do pěti skupin a každé přidělte jednu ze zapsaných emocí.

Úkol: Vytvořte sousoší ztvárňující přidělenou emoci.

Po dokončení přípravy skupiny jedna po druhé předvedou ostatním své sousoší. Všechna sousoší vyfoťte, nahrajte do počítače a promítněte na tabuli. Zhodnoťte práci a výsledné dílo jednotlivých skupin.

★ *DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:*

*Slovo emoce pochází z latiny a znamená „pohnutí“. Emoce je odezvou organismu na emociogenní podnět (např. konkrétní situaci nebo představu), který je pro daného jedince důležitý. Výrazné, silné a krátkodobé emoce se označují jako **afekty**, dlouhodobější emoční stavy nízké intenzity jako **nálady**, dlouhodobé a složité emoční prožitky jako **city** a konečně intenzivní emoce se silným citovým vztahem k podnětu jako **vášně**.*

KROK č. 6

Ukázali jsme si, jak se emoce projevují při běžné komunikaci. Ovšem v dnešní době se velká část mezilidské komunikace přesouvá do virtuálního světa, kde se nevidíme. Položte otázku:

? Jak můžeme předat své emoce po telefonu, nebo přes internet?

▶ Tím, že se pokusíme popsat své emoce slovně. Po telefonu se dá poznat mnohé z hlasu, například z jeho hlasitosti nebo zabarvení. Přes internet je mimoslovní vyjádření emocí složité, dá se snadno předstírat, že mám radost, přestože jsem smutný.

? Víte, co to jsou „smajlíci“?

Promítněte 4. snímek z prezentace. Během krátkého výkladu posunujte šedou roletku „po řádcích“. Emotikony neboli smajlíci jsou symboly vyjadřující lidské emoce. Dnes již jsou běžnou součástí internetové komunikace. Původně se sestavovaly jen pomocí běžných znaků na klávesnici (hlavně z dvojteček, teček, středníků, pomlček a závorek), později dostaly grafickou podobu a začaly se i animovat. Těší se obrovské oblibě a vznikla už řada „nepravých“ emotikonů, které vyjadřují něco jiného než emoce.

Žákům rozdejte pracovní list Emoce a vlastnosti. První úkol je věnován emotikonům:

? Úkol č. 1: Uvedené emoce vyjádři co nejvýstižněji vlastním smajlíkem. Vyber vhodnou barvu, dokresli oči, obočí a ústa.

Vyzvěte žáky, aby pro inspiraci a co nejlepší vystižení dané emoce ve dvojicích udělali na sebe „obličej“ tuto emoci vyjadřující a pozorovali, co se děje s očima, obočím a ústy.

★ *DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:*

*Poprvé byl klasický smajlík použit v on-line komunikaci v roce 1982 pro odlehčení textu :-) Emotikony se píší v západních zemích zleva doprava, při jeho „čtení“ je třeba natočit hlavu. Emoce se vyjadřují především „ústy“. Naopak Asiaté, především Japonci, používají jiný typ smajlíků (*_*), který je založen hlavně na výrazu očí.*

VLASTNOSTI

KROK č. 7

Rozdejte do dvojic sadu čtyřiceti kartiček Vlastnosti. Na každé kartičce je uvedena jedna lidská vlastnost.

? Úkol: Projděte si všechny kartičky a rozdělte je na dvě hromádky podle toho, zda podle vás jde o kladnou, nebo zápornou lidskou vlastnost.

Ke kontrole můžete využít 5. snímek z prezentace Emoce a vlastnosti. Žáci postupně chodí k tabuli a přesouvají pozitivní vlastnosti do levého, a negativní do pravého sloupce. Až bude třída s výsledkem spokojena, klepněte na tlačítko „Solve“. U správně zařazených vlastností se objeví zelený a u chybně zařazených červený symbol.

▶ ŘEŠENÍ: Do interaktivní prezentace je zařazeno pouze 16 vlastností, které jsou vyznačeny tučným písmem.

Kladné: **kamarádský**, **pravdomluvný**, trpělivý, poctivý, **skromný**, **vytrvalý**, **ohleduplný**, statečný, slušný, pořádný, dobrosrdečný, **starostlivý**, upřímný, **mírumilovný**, odpovědný, poslušný, čistotný, spravedlivý, přející, **pokorný**.

Záporné: **sobecký**, nepořádný, **závistivý**, líný, zlomyslný, urážlivý, **pomstychtivý**, nevšímavý, **bezohledný**, nečestný, **lajdácký**, ulhaný, **lakomý**, nepoctivý, pyšný, neslušný, **drzý**, vzteklý, **zlobivý**, neposlušný.

Tyto vlastnosti jsou vyjmenovány na Plakátu vlastností. Se žáky si sedněte do (půl)kruhu a plakát umístěte tak, aby na něj všichni viděli. Zeptejte se žáků, zda je tam uvedena nějaká vlastnost, kterou by nedokázali popsat. Tyto vlastnosti je dobré si společně vysvětlit.

U mnohých dobrých vlastností je třeba si uvědomit, že i ty je třeba užívat s mírou. Jako příklad můžete vzít poslušnost. Žákům postupně přikažte:

Umyj si ruce.

Nehraj si na silnici.

Vezmi si lízátko.

Pojď se mnou do jídelny.

Úkolem žáků je rozhodnout se, zda vás jako svého učitele/učitelku poslechnou – kdo ano, stoupne si, kdo ne, zůstane sedět.

Poté stejnou aktivitu zopakujte, ale žákům zdůrazněte, že se nyní mají rozhodovat, zda by v těchto věcech uposlechli neznámého dospělého člověka.

Podle jejich reakcí během aktivity s žáky krátce diskutujte. Měli by si uvědomit, že i cizí dospělé je v některých věcech dobré poslechnout (první dva příkazy), ale v žádném případě by si od cizích neměli nic brát a nikam s nimi chodit.

KROK č. 8

Rozdejte žákům pracovní list PL2 Koupím – prodám – daruji a vysvětlete jim následující úkol:

? Úkol: Zamysli se nad svými vlastnostmi a podle pokynů napiš velkými písmeny do každého políčka jednu vlastnost:

Koupím: Vlastnost, kterou nemám a chtěl/a bych ji mít.

Prodám: Vlastnost, kterou považuji za svou nejlepší.

Daruji: Vlastnost, které bych se rád/a zbavil/a.

Upozorněte žáky na to, že se mohou inspirovat vlastnostmi uvedenými na Plakátu vlastností – pro „koupi“ a „prodej“ kladnými a pro „daruji“ zápornými.

Po vyplnění pracovního listu si ho každý kouskem papírové lepicí pásky přilepí na hruď. Poté se žáci beze slov budou pohybovat po třídě a seznamovat se s nabídkou ostatních. Jejich úkolem je především pátrat po tom, zda někdo nenabízí k prodeji vlastnost, kterou by rád koupil.

Po ukončení aktivity se žáci znovu posadí do kruhu a jeden po druhém odpoví na následující otázky:

1. Nad kterou ze tří uvedených vlastností jsi musel/a nejvíc přemýšlet? Nad tou, kterou bys chtěl/a, kterou považuješ za nejlepší, nebo tou, které by ses rád/a zbavil/a?
2. Nabízel někdo k prodeji vlastnost, kterou jsi chtěl koupit?

KROK č. 9

Vraťte se k pracovnímu listu Emoce a vlastnosti a zadejte žákům úkol č. 2. Některé vlastnosti máme spojené s konkrétním zvířetem, protože se k němu přirovnávají v běžné řeči.

? Úkol č. 2: V levé části vidíš šest vlastností a v pravé zvířata, kterým se některá z těchto vlastností přisuzuje. Spoj správné dvojice čarou.

▶ ŘEŠENÍ: Špinavý jako PRASE, hladový jako VLK, chytrý jako LIŠKA, hloupý jako OSEL, tvrdohlavý jako BERAN, zvědavý jako OPICE.

POZNÁMKA: Žáky upozorněte na to, že pokud máme například špinavost spojenou s prasetem, neznamená to, že špinavost je nejvýraznější a jedinou vlastností prasat.

KROK č. 10

Položte žákům otázky:

? Jaké znáte pohádkové příběhy, ve kterých vystupují zvířátka?

Nechte žáky jmenovat pohádky a zvířata, která v nich vystupují.

? V čem se liší pohádková zvířata od skutečných?

▶ Například mluví lidskou řečí, chovají se a myslí jako lidé, často se pohybují po dvou místo po čtyřech, mají nadpřirozené vlastnosti (zlatá rybka, pták Ohnivák a další).

Přečtěte žákům ze ZM1 Pohádkové příběhy bajku Lev a myš a položte jim pár otázek k textu, například:

- Proč chtěl lev myšku zabít?
- Věřil lev, že by mu malá myška mohla někdy pomoci? Co myslíte, proč?
- Jak myška lvu pomohla?
- Jaké z této bajky plyne poučení?

? Úkol č. 3: V posledním úkolu pracovního listu mají žáci na základě přečteného příběhu přiřadit k hlavním postavám alespoň jednu kladnou a jednu zápornou vlastnost. Inspiraci naleznou na Plakátu vlastností nebo na kartičkách Vlastnosti, které mají k dispozici ve dvojicích.

▶ ŘEŠENÍ části A: Lev: dobrosrdečný, mírumilovný x líný, pyšný; myš: odpovědná x neslušná.

Podobně pracujte i s pohádkou O Budulínkovi.

▶ ŘEŠENÍ úkolu 3B: Budulínek: přející x neposlušný; liška: vytrvalá x nečestná.

Po vyřešení úkolu položte žákům otázky:

? Jak se chová opravdová liška k lidem?
Co byste dělali, kdyby k vám přišla liška?

▶ Liška je plachá, aktivní hlavně za soumraku a v noci. Pokud ji však někde potkáme za dne a neutíká před námi, má nejspíše vzteklinu. Proto ji rozhodně k sobě nelákat, nenabízet jí něco k žrádlu a nedotýkat se jí, ale upozornit na ni někoho dospělého.

KROK Č. 11

V této aktivitě si žáci uvědomí, že lidé i zvířata mají kolem sebe prostor, který si hlídají, a rozhodují se, koho si do něj pustí.

Žáci vytvoří dvojice a postaví se alespoň 1,5 metru od sebe. Dívají se vzájemně do obličeje, jeden z nich stojí na místě a druhý se k němu začne pomalu přibližovat. V okamžiku, kdy stojícímu začne být blízkost splužáka nepříjemná, řekne stop. Poté si žáci ve dvojici vymění úlohu a aktivitu zopakují.

Postavte se s žáky do kruhu a vyzvěte je, aby naznačili natažením ruky vzdálenost, kdy jim začala být nepříjemná spolužákova blízkost. Seznamte je s tím, že tato vzdálenost od těla je jejich intimní prostor.

★ *DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:*

Velikost intimní i dalších zón mezilidských vzdáleností je individuální, ovlivňuje ji například věk, pohlaví nebo kultura. Hranice intimní zóny je většinou do vzdálenosti 30 cm od těla. V intimní zóně je možný bezprostřední tělesný kontakt, je-li to možné, pouštíme si do ní jen své blízké. Setkáme-li se s neznámým člověkem, chráníme si kolem sebe ještě větší prostor označovaný jako osobní zóna, jejíž hranice je od 45 do 120 cm a tělesný kontakt je omezen na dotyk rukou.

Položte žákům otázku:

? Jak se cítíte v přeplněném autobuse? Proč?

▶ Není nám to příjemné, necítíme se pohodlně. V takovýchto situacích je náš intimní nebo osobní prostor narušen cizími lidmi a nemáme kam odejít. Snažíme se alespoň odklonit hlavu a dívat se stranou.

KROK č. 12

Podobně jako my mají i zvířata potřebu střežit prostor kolem sebe – tzv. teritorium.

? Co se stane, když se ke zvířeti přiblížíme více, než je mu příjemné?

▶ U zvířat se tato hranice označuje jako úniková vzdálenost. Má-li zvíře možnost utéct, uteče. Pokud ne a přiblížíme se více, zaútočí na nás.

? Která skupina zvířat má vůči člověku malé, nebo žádné únikové vzdálenosti?

▶ Domácí zvířata.

? Jmenuj domácí zvířata, která znáš.
Z jakého důvodu si lidé pořizují slepice a ovce?
Proč si pořizujeme psy, potkany nebo akvarijní rybičky?

▶ Slepice a ovce jsou příkladem hospodářských zvířat, která se chovají hlavně kvůli vejcím, mléku, masu nebo vlně. Psi, potkani a akvarijní rybičky jsou zvířata chovaná ze zájmu – nedávají nám sice nic hmotného jako hospodářská zvířata, ale pořizujeme si je pro radost.

? Jakou péči potřebuje domácí zvíře?

▶ Zvířata mají různé nároky, všechna ale potřebují pravidelně dostávat žrádlo, vodu, musíme po nich uklízet nebo udržovat v čistotě jejich příbytek.

Promítněte 6. snímek z prezentace a klepnutím na obrázek spusťte video Simonova kočka. Po jeho skončení položte žákům otázky:

? O co kočka usilovala?
Jakými způsoby se kočka snažila přitáhnout Simonovu pozornost?
Jak na to Simon reagoval? Proč?

▶ Kočka měla hlad, Simon se však chtěl dívat na televizi a ne se věnovat své kočce. Je důležité si uvědomit, že se zvířecímu mazlíčkovi musíme věnovat pravidelně, i když se nám zrovna nechce.

ROZŠIŘUJÍCÍ AKTIVITA:

Aby si žáci lépe uvědomili zodpovědnost, kterou s sebou nese starost o živé tvory, můžete si jako třída pořídit živé zvířátko. Je třeba, aby žáci o něj měli zájem, rozhodli, o jaké zvíře se chtějí starat (vhodná jsou např. morčata, vodní želvy, akvarijní rybičky nebo strašilky), před pořízením také diskutujte o tom, co s ním bude o prázdninách ap.

Zdroje:

Proxemika [cit. 2010-12-06]. SSZ Karviná, Karviná.
Dostupný na < http://www.sszdra-karvina.cz/aplikace/proxemi/prox1.htm>
Němec, J. (2007). „Smajlík“ slaví pětadvacetiny [cit. 2010-12-06]. Stanford, a. s., Praha.
Dostupný na <http://www.profit.cz/clanek/smajlikslavi-petadvacetiny.aspx>
Peterková, M. (2008). Emoce [cit. 2010-12-03].
Dostupný na < http://www.psychotesty.psyx.cz/texty/emoce-city-nalada.htm>

Já a ty v přírodě

ČÍSLO MATERIÁLU: MT3_Já a ty v přírodě

AUTOR: Bára Paulerová

KLÍČOVÁ AKTIVITA: čtení/poslech s porozuměním, diskuze, práce s pracovním listem, hry na rozvoj spolupráce, pohybová aktivita, prezentace

CÍLE: Žáci prozkoumají vlastní chování k přírodě a k druhým, diskutují o tom, co všechno může znamenat slušnost a ohleduplnost a co může způsobit lhostejnost. Žáci popíší, které prvky v krajině a v přírodě se jim líbí nebo nelíbí, a vysvětlí, jak souvisí prvky v krajině a přírodě s lidskou lhostejností, nebo naopak ohleduplností.

ČASOVÁ DOTACE: 3 vyučovací hodiny

POMŮCKY: V balíčku: PL5_Já a ty v přírodě, zalaminovaný příběh ZM2_O kouzelném_šátku, karty s tvrzeními, 2 klobouky, plastové míčky 4 barev (pro každého žáka 1 kus), PR_Já a ty v přírodě – krajiny, kartičky Krajina; není součástí balíčku: izolepa, papírová lepenka nebo lepicí hmota, stopky nebo hodinky s vteřinovou ručičkou.

KLÍČOVÉ POJMY: příroda, chování v přírodě, vztah k přírodě a druhým, slušnost, odpovědnost, krajina

POPIS ČINNOSTI:

Žáci si na příběhu ukáží, jaké chování je ohleduplné a k přírodě odpovědné, na dalších příkladech pojmenují slušnost, pohodlnost (lenost) či lhostejnost jako motivy různého chování v přírodě. V pracovním listu se zamyslí nad tím, co vnímáme jako odpadky, a jak s nimi máme nakládat. Na základě pohybové hry uvedou příklady, kdy chování týmu nebo velké skupiny zmůže více než jednotlivec. V prezentaci pojmenují různé prvky, které tvoří naši krajinu, a při hře krajinu podle vlastních představ sestaví.

KROK č. 1

Seznamte žáky s náplní následující hodiny: Podíváte se na to, jak se chováme v přírodě a k přírodě, nebo také jak vnímáme krajinu.

Přečtěte žákům příběh O kouzelném šátku.

Po přečtení příběh se žáky zrekapitulujte a popovídejte si s nimi o tom, co je slušnost. Rozeberte, kdy Lojzička odmlouvala nebo se zachovala špatně. Můžete s nimi probrat, jestli sami dělají někdy něco podobného. Lidským vlastnostem se věnuje jiný materiál balíčku, a to metodika Já a vlastnosti.

KROK č. 2

V příběhu bylo několik příkladů chování, které poškozuje přírodu. Takové chování není šetrné. Na pohybové aktivitě žáci vyberou možnosti, jak se v podobných situacích mohou zachovat.

Po třídě je rozvěšeno 7 karet s tvrzeními. Na každé kartě jsou 3 tvrzení rozlišená modrou, zelenou a červenou barvou. Žáci si budou číst vždy tvrzení té barvy, kterou vyučující řekne. Například oznámíte žákům, že nyní budou číst pouze zelená tvrzení, ostatní tvrzení jako by nebyla.

Položte žákům postupně následující tři otázky. Po položení otázky vyzvěte žáky, aby obešli třídu, přečetli všechna tvrzení s danou barvou a zůstali stát u toho tvrzení, se kterým nejvíce souhlasí, nebo které jim připadá, že nejlépe popisuje to, jak by se zachovali oni sami.

Modré odpovědi se týkají otázky číslo 1, zelené odpovědi se týkají otázky číslo 2 a červené odpovědi se týkají otázky číslo 3.

?

1. Víš, že není slušné vyhazovat odpadky v lese?
2. Víš, že není slušné rozšlapávat nebo kopat do hub?
3. Víš, že není slušné trefovat se předměty do lidí nebo zvířat?

Po aktivitě se žáky diskutujte. Zeptejte se jich, proč si vybrali určité tvrzení, a proč ne jiné, a které jim přijde jako nejlepší, nejslušnější řešení. Můžete diskutovat o tom, do jakých situací se dostali nebo mohou dostat, když například někoho upozorní, že odpadek má vyhodit do koše. Často se totiž mohou tím, že upozorní na správnou věc, dostat do nepříjemností. Když upozorní spolužáka, dostane se jim často nevybíravé odpovědi nebo posměchu. Když upozorní cizího dospělého na odhazování odpadků na zem, mohou být osočeni právě z neslušného, drzého chování. Proberte také možnosti, proč podobné prohřešky lidé dělají: co je pohodlnost, co je nutnost nebo nouze a co je lhostejnost.

KROK č. 3

Odpadky bychom neměli vyhazovat ani tehdy, když jsme lhostejní, pohodlní nebo máme pocit, že jsme v nouzi. Některé předměty však vnímáme jako odpadky různě a podle toho se k nim různě chováme. Papírek od bonbónu bychom doma v obýváku na podlahu nevyhodili, v parku, kde je na trávě papír vedle papíru, PET lahve a psí výkaly, už bychom to jako takový prohřešek nevnímali.

Vyzvěte žáky, aby uvedli podobné příklady, kde nějaký předmět vyhodit mohou, a kde už jim to připadá neslušné. Pokud je nic nenapadá, nevadí, budou se tomu dále věnovat v pracovním listu.

Rozdejte žákům pracovní list PL5 Já a ty v přírodě a nechte je plnit postupně všechny úkoly.

Správným řešením úkolu č. 4 z PL5_Já a ty v přírodě je slovo ZAHRABAT.

Po vyplnění pracovního listu s nimi informace shrňte. Nejběžnějším „prohřeškem“ vůči přírodě a krajině je odhazování odpadků, a to i těch, které se v přírodě rozloží. Přitom my samotní vnímáme přírodu nebo krajinu jako znehodnocenou, když v ní vidíme na zemi byť i jen ohryzek od jablka. To, že podobné odpadky budeme zahrabávat, je slušností nejen vůči přírodě, ale především vůči nám samotným.

Seznamte žáky s principem „nedělej jiným ani přírodě to, co bys nechtěl, aby jiní dělali tobě“ a nechte žáky uvést několik příkladů k tomuto principu.

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:

Často se dnes setkáme s různými tvrzeními na obalech. Např. igelitová taška, která nese nápis „Tato taška je 100 % recyklovatelná a při její výrobě byl použit recyklovaný materiál“ – zde se výrobce chlubí něčím, co je naprosto běžné. Recyklovatelné jsou totiž všechny plastové tašky, bez ohledu na výrobce. Rozložitelnost igelitek, která je na některých deklarována, je platná pouze, pokud jde o tzv. vlastní environmentální tvrzení registrované u České informační agentury životního prostředí (CENIA). Rozložitelnost v modelových podmínkách dosahuje rozkladu 65–75% a podle výzkumů „lze předpokládat, že rozklad pokračuje až do míry 100%“. Skutečnost však dosud nikdo vzhledem k dlouhé době rozkladu nepotvrdil.

http://ekolist.cz/cz/zelena-domacnost/rady-a-navody/jak-nenaletet-ekoreklame
http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/rozlozitelne-sny-o-rozlozitelnych-plastech

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:

Slušností, v některých městech podpořenou také městskou vyhláškou, je uklízení psích exkrementů. Pokud máte pejska, zamyslete se, kde všude byste ho nechali vykonat potřebu a neuklidili po něm. V parku? V lese? Na zahradě? V bytě? Kde je možné tolerovat ležící exkrementy a kde je potřeba je uklízet? Diskutujte se žáky. Psí exkrementy je možné navíc využít: zkompostovat, nebo také v některých městech, např. v Anglii, existují recyklátory, které z psích exkrementů vyrobí plyn jako zdroj pro svícení pouličních lamp.

KROK č. 4

Stejně jako je slušnost rozložitelné odpadky v přírodě zahrabat, stejně tak ohleduplné vůči přírodě je odpadky třídit. To, že společně mohou žáci dokázat víc, než když se budou snažit pomáhat přírodě jednotlivě, si mohou vyzkoušet v následující hře.

Nechte žáky vylosovat si jeden plastový míček libovolné barvy. Když mají všichni žáci míček, vyzvěte je, aby se volně pohybovali po třídě tak, aby do sebe nenarazili. Ve chvíli, kdy jsou víceméně rovnoměrně rozmístěni po třídě, zvolejte „stronzo“ nebo jiný signál, na který se žáci „zmrazí“ – zůstanou stát na místě bez pohnutí. Nyní žákům vysvětlete pravidla.

PRAVIDLA HRY

Žáci mají za úkol roztřídit míčky do čtyř rohů místnosti podle barev. Do každého rohu můžete umístit sáček, košík nebo jinou nádobu na míčky. Nikdo z nich už však nesmí udělat ani krok a míčky si musí předávat vzájemnou výměnou – házením nejbližšímu spolužákovi. Při plnění úkolu jim budete měřit čas. Úkol musí zvládnout co nejrychleji. Za míčky, které spadnou na zem (a tím se vyřazují ze hry), se přičítají trestné vteřiny.

Jako alternativní pravidlo pro starší žáky můžete zakázat, aby žáci měli u sebe více než jeden míček.

Nezapomeňte ponechat prostor pro ujasnění pravidel. Potom odstartujte hru a měřte čas. Když jsou všechny míčky na určeném místě (nebo na zemi), za spadlé míčky přičtěte trestné vteřiny a oznamte výsledek.

!

TIP:

V nižších ročnících se musíte řídící role ujmout vy, ve starších ročnících už se žáci zvládnou domluvit a zkoordinovat sami. Hru můžete podle časových možností zopakovat a pokoušet se překonat čas z předchozího kola. Žáci mohou sami tipovat, o kolik vteřin se v následujícím pokusu zlepší.

Po odehrání hry vyzvěte žáky, aby si došli pro míček, který při hře drželi na začátku v ruce, a položili si jej k nohám na stejném místě, jako při hře stáli. Nyní je vyzvěte, aby si mezi sebou zvolili toho, kdo je podle nich nejrychlejší.

Nejrychlejšího žáka potom čeká stejný úkol jako při hře, jen na něj bude sám. Nechte žáky tipovat, který čas bude lepší, zda roztřídění míčků celou třídou nebo jedním žákem. Ostatní žáci zůstanou stát na místě a mohou nejrychlejšího žáka povzbuzovat.

Po ukončení pokusy porovnejte: pokud třída dobře spolupracovala, dosáhla lepšího času, než když míčky třídil (nejrychlejší) jednotlivec. Pokud tomu tak nebylo, a čas celé třídy nebyl dobrý, rozeberte se žáky důvod, proč tomu tak bylo. Pravděpodobně má největší vliv organizace třídění a to, jak hladce a rychle se žáci mezi sebou na postupu dohodli.

?

Po hře vyzvěte žáky, aby vymýšleli příklady, které jsou podobné hře:

Kdy je jednodušší, rychlejší, lepší pomáhat přírodě ve větším počtu dohromady, než když se snaží pomoci každý zvlášť? Nabízí se jako první třídění odpadu, které šetří přírodu a přírodní zdroje. Tento nápad dětí oceňte, a pokud chcete, můžete následně zařadit aktivity ke třídění odpadu z balíčku U nás v Kocourkově.

▶ Možné nápady, kdy tým pomůže přírodě víc než jednotlivec: třídění odpadu, úklid odpadků na určitém území (městský park, místní potok, břehy řeky apod.), sázení stromků (jeden kope díru, druhý vyhrnuje hlínu, třetí zasadí, čtvrtý přihrne, pátý zalije) apod.

KROK č. 5

Společným úsilím je možné pečovat o přírodu a krajinu snáze, než když se o to snaží jen několik jednotlivců. Se žáky se nyní podívejte na prezentaci PR_Já a ty v přírodě, kde jsou fotografie různých krajin. Na fotografiích jsou krajiny, o které lidé nepečují, které lidé ničí nebo naopak o ně pečují, v některých případech i velmi intenzivně.

?

Nejprve žákům promítněte všechny snímky a potom jim zadejte otázky:
O kterou krajinu lidé vůbec nepečují, a o kterou ano? Která krajina se vám líbí, a která ne a proč?

Potom promítejte snímky ještě jednou, u každého se zastavte a o jednotlivých snímcích se žáky diskutujte. Na závěr dojdete k tomu, které prvky v krajině žáci hodnotí kladně (líbí se jim), a které nikoli.

KROK č. 6

Se žáky si zahrajte hru „O nejkrásnější krajinu“. Žáky rozdělte na dva týmy. Týmy budou soutěžit o to, kdo vytvoří krásnější krajinu. Krajinu budou vytvářet z karet ke hře.

Tyto karty budou žáci buď volně rozmísťovat ve vymezeném prostoru (např. na lavici), nebo pokud máte možnost, využijte magnetické či jiné nástěnky.

Karty však budou získávat na základě spolupráce celého týmu. Týmy se postaví do zástupu za sebe, první má na hlavě klobouk. Na opačném konci zástupů je místo, kde jsou rozmístěny karty ke tvoření krajiny na výběr. Kartu vybírá do klobouku poslední žák, klobouk se však k tomuto poslednímu žákovi v zástupu musí dostat následujícím způsobem: první žák klobouk sundá z hlavy, předkloní se a mezi svýma rozkročenýma nohama podá klobouk druhému žákovi. Ten ho uchopí a předá dál

naopak nad hlavou. Takto se předávání klobouku střídá, vždy spodem, mezi nohama a horem, nad hlavou, až klobouk dojde k poslednímu žákovi. Ten vybere kartu, kterou v klobouku donese vpřed a umístí ji do prostoru krajiny svého týmu. Potom se postaví na první místo a zástup se celý posune.

Tento postup opakujte buď do vyčerpání všech karet, nebo po určený časový interval. Připomeňte žákům, že „kdo dřív přijde, ten dřív mele“ a karty pro svoji krajinu si může vybírat ten, jehož tým lépe spolupracuje při předávání klobouku.

Po skončení časového limitu můžete nechat žákům v týmech čas na uspořádání či změnu uspořádaní jednotlivých prvků jejich krajiny. Nechte žáky samotné vyhodnotit vítěze, např. hlasováním o tom, která krajina se jim více líbí a proč.

KROK č. 7

Na závěr hodiny se vraťte k holčičce Lojzičce, jejímu chování a jejímu vztahu k přírodě.

Zeptejte se žáků, jak myslí, že by prostředí okolo nich vypadalo, kdyby se všichni chovali jako Lojzička před tím, než dostala od skřítka kouzelný šátek.

Porovnejte představu s tím, jak by prostředí okolo nich vypadalo, kdyby se všichni chovali jako Lojzička s šátkem v kapse.

Pojmenujte společně lidské vlastnosti a chování, které ovlivňují to, jak přírodní prostředí okolo nás vypadá. Mezi špatné vlastnosti patří lhostejnost, mezi dobré vlastnosti patří slušnost, ohleduplnost a odpovědnost.

U Lojzičky byla výrazná také nespokojenost s počasím, můžete proto také ve třídě diskutovat o počasí – Je to špatné počasí, protože třeba prší? Chodíte ven, když není zrovna nejlepší počasí? Vadí vám chodit ven, když je zima, prší, fouká vítr nebo sněží?

Zdroje:

Příběh o Lojzičce volně přepsán podle E. Petišky (Dvě klubíčka pohádek).

kapitola „Kde si hrát venku“ z publikace Děti na cestách. Bezpečně po městě, překlad oficiálního materiálu Evropského společenství, který vydalo MŽP v roce 2003, dostupné na http://www.mestopv.cz/files/Zdra_mesto/Deti_na_cestach.pdf

http://relax.lidovky.cz/psi-vykaly-mohou-byt-i-k-uzitku-diky-jejich-recyklaci-sviti-lampy-pyw-/ln-zajimavosti.asp?c=A100923_102029_ln-zajimavosti_glu

Já a příroda

ČÍSLO MATERIÁLU: MT4_Já a příroda

AUTOR: Bára Paulerová

KLÍČOVÁ AKTIVITA: výtvarná činnost, hra

CÍLE: žáci prozkoumají vlastní vztah k přírodě; popíší, jakou roli hraje příroda v jejich zájmech a při trávení volného času

ČASOVÁ DOTACE: 1 vyučovací hodina ve škole + 1 hodina příprav doma za domácí úkol (možno realizovat také ve škole)

POMŮCKY: PL4_Já a příroda, sáček s čísly na losování, kartičky s křížkem, sada otázek, není součástí balíčku: pastelky, nůžky, propiska

KLÍČOVÉ POJMY: příroda, činnosti v přírodě, vztah k přírodě

POPIS ČINNOSTI:

Žáci vzpomínají na různé činnosti, kterými mohou trávit čas venku v přírodě. Sepsané činnosti představí ostatním hravou formou. Během výtvarné aktivity si za pomoci otázek prozkoumají svůj vztah k přírodě.

KROK č. 1

Vyučující rozdá žákům pracovní list PL4_Já a příroda a zadá žákům úkol č. 2 jako domácí práci: Do každého políčka napiš nebo nakresli (zvolí učitel podle věku žáků) jednu činnost, kterou můžete dělat, děláte nebo jste někdy dělali v přírodě. Pro pochopení zadání vymyslete se žáky pár příkladů a nezapomeňte si ověřit, že zadání rozumí.

Příklady činností, které mohou žáci kreslit/psát do políček:

čistím nalezený hříbek
ležím na louce
trefuji se šiškou do stromu
šťourám se klacíkem v blátě
lezu na balík slámy
vypouštím berušku „do nebíčka“
čůrám za smrčkem
otrhávám kopretině lístky s říkačkou „má mě rád…“
koupu se v rybníce
dělám sněhuláka
dělám domeček pro skřítky
házím žabky
přeskakuji potůček
jedu na kole přes kořeny
foukám do odkvetlé pampelišky
chytám luční kobylky

!

TIP:

Činnosti, které uvádíte jako příklad, nebo které děti později samy vymyslí, je vhodné patřičně okomentovat: některé činnosti přírodu mohou narušovat, některé trochu a některé vůbec. Upozorněte na to, kdy žáci svou činností přírodu narušují nebo poškozují (např. trhám mouše nožičky, kopu do prašivek; kobylkám a motýlům mohou ublížit, když je chytají). Okomentujte také příklady, kdy děti tráví čas v přírodě, ale přírodu vnímají pouze jako kulisu (např. jezdím přes les se strýcem na čtyřkolce, lyžuju na sjezdovce apod.), případně k jakým činnostem a jak moc potřebujete předměty vyrobené lidmi. Věnujte čas k diskuzi také negativním zážitkům (např. umažu se od smůly, poštípe mě komár, odřu si koleno apod.), kterým se někdy není možné v přírodě i jinde zcela vyhnout.

V neposlední řadě je také otázkou, co všechno chceme za přírodu považovat – jiné vnímání je u městských dětí, jiné u venkovských. Tuto volbu udělejte sami s ohledem na vaše konkrétní podmínky. Řadu činností lze stejně tak dobře provádět v parku i v lese a park někdy jako „příroda“ může také docela dobře posloužit.
K tomuto tématu doporučujeme přečíst např. článek Vojtěcha Pelikána Skleníková generace (časopis Sedmá generace, publikováno v čísle 1/2010).

KROK č. 2

Budete si povídat o našem vztahu k přírodě. Za domácí úkol měli žáci nakreslit nebo napsat 12 (20) činností, které dělají venku v přírodě. Pomocí hry „Lotynky“ si tyto činnosti představíte.

K tomu, abyste mohli hrát hru Lotynka, si musí žáci z tabulek s činnostmi udělat hrací kartu. To provedou tak, že do každého políčka s činností připíšou jedno číslo. Čísla mohou vybírat od 1 do 35, a kterékoli číslo mohou vepsat do libovolného políčka. Jedinou podmínkou je, že se čísla v políčkách nesmí opakovat. Pro první třídu můžete zadat pouze čísla 1–20, čísla 21–35 ze hry vyřadíte.

Když mají žáci čísla do políček zapsaná, rozdejte každému 5 kartiček s křížkem //kartička s křížkem je velká stejně jako políčko v tabulce s činnostmi, křížek je přes celou kartičku, jako by rozmístěním křížků do tabulky hráli žáci piškvorky//. Potom jim vysvětlete pravidla hry:

1. Hru vyhrává ten, kdo první zavolá „BINGO“
2. „BINGO“ může zavolat ten, kdo má na své hrací kartě 3 křížky v řadě (jako při piškvorkách - vedle sebe, nad sebou, nebo i šikmo v úhlopříčce)
3. Křížky umísťují žáci na základě losování čísel vyučujícím. Vyučující vylosuje číslo a ohlásí ho. Žák, který má na své hrací kartě políčko s vylosovaným číslem, položí na toto políčko křížek.
4. Vyučující losuje čísla do té doby, dokud některý ze žáků nezvolá „BINGO“.
5. Poté, co žák zvolá „BINGO“, přečte nebo popíše činnosti, které byly na zakrytých políčkách.

Vysvětlete žákům, že ve hře záleží především na štěstí, aby neměli sklon podvádět, křížky umísťovat jinam, nebo přepisovat čísla, která si do políček zapsali. Účelem hry je zábavně představit co nejvíce různých činností, které se dají dělat venku v přírodě.

! **TIP:**

Když žák, který zvolá „BINGO“, přečte činnosti, které neodpovídají zadání nebo jsou z nějakého důvodu diskutabilní, okomentujte je. Průběh hry je rychlý, a tak je možné opakovat ji několikrát. Aktivitu můžete ukončit, když např. každý žák alespoň jednou představoval svoji trojici činností, nebo se začnou činnosti opakovat, a pak můžete už mimo hru představit (přečíst) činnosti, které dosud nezazněly.

KROK č. 3

? Jak těžké bylo vymýšlet činnosti, které v přírodě děláte? Souvisí to nějak s tím, jak často do přírody chodíte nebo kolik času v přírodě trávíte?

▶ Ano. Za předpokladu, že žák tráví v přírodě hodně času, potom pro něj asi nebylo těžké vymyslet činnosti do 12 (20) políček. Vhodné je zohlednit bydliště žáků, vazby rodiny na místa – příbuzní na vesnici, chata apod. Směřujte s žáky k poznání, že příroda je u nás dostupná každému, pobyt v blízkém lese je levnější než v nákupním středisku, a přitom pestrý a zábavný.

KROK č. 4

Nyní vyzve vyučující žáky, aby si na lavici připravili pastelky a první úkol z pracovního listu. Na něm je motýl, kterého si budou během následující aktivity vybarvovat. Vybarvovat si ho ale nebudou moci libovolně. Rozdělí si pastelky na teplé barvy (žlutá, oranžová, červená, růžová, hnědá) a studené (modrá, zelená, fialová, šedá, černá). Žáci budou vybarvovat motýla po částech, které si sami vyberou, ale barvu budou volit podle odpovědí na otázky vyučujícího. Za jednu zodpovězenou otázku vybarví žáci vždy jeden dílek motýla. Pokud na otázku vyučujícího odpoví „ano, je to pravda, o mně toto tvrzení platí“, pak musí použít pastelku teplé barvy. Pokud odpoví „ne, tohle není pravda, toto tvrzení o mně neplatí“, musí použít pastelku studené barvy.

! **TIP:**

Doporučujeme přehled studených a teplých barev napsat žákům na tabuli, společně s odpověďmi „ano“ a „ne“.

Otázky:

1. Do přírody chodím často, strávím tam nejméně jeden půlden za týden.
2. V přírodě si hraji moc rád/a.
3. Nikdy se v přírodě nenudím.
4. Jít ven do přírody mně rodiče vždy dovolí.
5. Do přírody chodím i přesto, že jsou tam klíšťata.
6. Do přírody chodím v zimě i v létě.
7. Mrzí mě, že ve školním roce se do přírody nedostanu tak často jako o prázdninách.
8. Do přírody chodím za každého počasí.
9. Nevadí mi, když je venku zima nebo trochu prší, stejně si chodím rád/a hrát ven.
10. Nejméně jednou jsem pozoroval/a duhu nebo červánky.
11. Chodím v zimě krmit ptáčky do krmítka a rád je pozoruji.
12. Nejméně jednou jsem držel/a v ruce žížalu nebo malou žábu.
13. Nejméně jednou jsem viděl/a živé pulce, jak se mrskají ve vodě.
14. Umím pojmenovat alespoň 5 druhů rostlin.
15. Do hub v lese nekopu, ani do holubinek ne.
16. Už jsem postavil/a nejméně jeden domeček v lese z mechu a klacíků.
17. Dostal jsem nejméně jednou vyhubováno za to, že jsem skákal/a nebo šlapal/a do louží.
18. Je mi příjemné sedět nebo ležet na trávě nebo na louce.
19. Už jsem se prodíral/a mezi malými smrčky, které mě píchaly svými jehličkami do nohou.
20. Nikdy mi nevadilo, že se můžu v přírodě ušpinit.
21. Vím, jak voní smůla.
22. Znám nejméně jedno místo, kde rostou lesní jahody.
23. Vím, kde mají své doupě lišky a čím se živí strakapoudi.
24. Vím, jak vypadají vajíčka mravenců a na jaké jídlo je nalákat.
25. Do přírody bych chtěl/a chodit častěji, než chodím teď.

KROK č. 5

Když projdete všechny otázky a vybarvíte tak se žáky společně postupně celého motýla, nechte žáky motýly vystřihnout a udělejte si z nich výstavku.

Barevnost motýlů s nimi zhodnoťte: Kdo má motýla vybarveného převážně teplými barvami, do přírody chodí rád a často, spoustu věcí v přírodě zná a dokáže je pojmenovat. Vyzná se v přírodních zákonitostech a všímá si detailů, v přírodě se nenudí a přírodu vnímá jako něco, co jeho život obohacuje a co mu přináší řadu zážitků.

Kdo má motýla vybarveného převážně studenými barvami, ten do přírody moc nechodí, většinu času tráví doma, o přírodě toho možná moc neví. Pobyt v přírodě může pro něj být nepříjemný, z přírody si dosud neodnesl mnoho zážitků a zkušeností.

Kdo má motýla pestrobarevného, tak do přírody asi občas chodí, ale není jejím jednoznačným milovníkem a znalcem.

Klobouky

ČÍSLO MATERIÁLU: MT5_Klobouky

KLÍČOVÁ AKTIVITA: hra, vyjadřování pocitů

CÍLE: Žáci dostanou prostor zamýšlet se nad vlastním chováním, popíší situace, které je v životě potkají.

ČASOVÁ DOTACE: 5 minut kdykoli během vyučování

POMŮCKY: 2 klobouky různých barev nebo vzorů

KLÍČOVÉ POJMY: osobnostní výchova, rozvoj osobnosti, uvědomělé chování

POPIS ČINNOSTI:

Žáci za pomoci klobouků popíší ostatním ve třídě vybrané případy svého chování.

Seznamte žáky s dvěma odlišnými klobouky, které budou třídu doprovázet po celý školní rok. Pro menší žáky můžete připomenout kouzelnou moc klobouků, například v příběhu pana Tau, Rumcajse nebo motýla Emanuela. Když máte na hlavě klobouk, ostatní si vás lépe všimnou.

Ani vaše dva klobouky nejsou jen tak obyčejné klobouky. Mají kouzelnou moc a stanou se součástí vaší třídy. Pokud si kdokoli klobouk nasadí, ostatní se zklidní, zastaví a poslouchají dotyčného žáka nebo učitele.

Klobouky umístěte ve třídě na dobře dostupném místě tak, aby si pro ně žáci mohli sami kdykoli dojít a vzít si jeden z nich na hlavu. Je dobré, pokud předem stanovíte ve třídě pravidla, aby klobouk nedošel zbytečné újmy. Tato pravidla stanovte dle zvyklostí ve třídě, se kterou pracujete. Upozorněte žáky, že se kloboukům nesmí nic stát, jinak ztratí svou kouzelnou moc.

Moc klobouků je v ulehčení starostí a sdílení radostí. Pokud má někdo starosti, vezme si na hlavu „smutný“ klobouk a starosti nebo něco smutného sdělí ostatním. Obavy nebo smutek, které měl, se tím výrazně zmenší a žákovi bude lépe. Druhý, „veselý“ klobouk, má tu kouzelnou vlastnost, že pokud má žák radost anebo dobrou náladu a s kloboukem na hlavě se o tom zmíní celé třídě, bude mít radost ještě větší.

Co který klobouk posazený na hlavě žáků a nebo učitele znamená, můžete stanovit sami. Klobouk může po celý školní rok znamenat totéž, nebo můžete jeho význam podle potřeby změnit. Můžete nad klobouky na karty napsat slovo KLOBOUK, a potom kolem jednoho, lépe toho barevně veselejšího klobouku, paprskovitě například výrazy: POCHVALY, POTĚŠENÍ, VESELÍ, DOBRÝCH ZPRÁV, DOBRÉ NÁLADY, DOBRÉHO SKUTKU, kolem druhého klobouku výrazy: SMUTKU, SAMOTY, PROBLÉMU, ŠPATNÉHO SVĚDOMÍ, OMLUVY. Karty s přívlastky klobouků doplňujte dle svého uvážení a momentálních situací ve třídě. Reagujte na podněty, které se ve vaší třídě objevují nebo u kterých považujete za přínosné, aby byly řečeny nahlas.

V nižších ročnících bude vhodnější, pokud začnete jedním výrazem u každého klobouku, například KLOBOUK DOBRÉ NÁLADY a KLOBOUK SMUTKU. Žák, který si nasadí některý klobouk, dává najevo, že se se třídou chce podělit o svou dobrou náladu, o to, co ji způsobilo, anebo o svůj smutek, že ho něco rozesmutnělo, něco ho mrzí a podobně. Karty kolem klobouku postupně přidávejte, nemusíte žádné odebírat. Dáte-li žákům dostatek času na pochopení a sžití se s klobouky, budou pak používat jeden klobouk pro více „úloh“. Aby ostatní žáci věděli, proč si dotyčný žák vzal klobouk, začínejte vždy stejnou větou, například: Vzal/a jsem si klobouk dobré nálady, abych vám mohl/a říct, že.....“

Pokaždé, když si nějaký žák vezme klobouk na hlavu, což může být v průběhu kterékoli hodiny, věnujte mu pozornost a pár minut času. Žák nejprve popíše a zdůvodní, proč si klobouk na hlavu vzal. Nechte potom čas diskuzi nebo reflexi toho, co zaznělo z úst žáka s kloboukem.

!

TIP:

Pokud klobouky žáci nepoužívají nebo dlouho nepoužili, může si vyučující vzít klobouk na hlavu sám, a tak děti motivovat, případně jim tak ukázat, jak s kloboukem správně pracovat. Např. si vezme klobouk pochvaly nebo klobouk dobrých zpráv na hlavu proto, že někdo mu s něčím pomohl a udělal tak dobrý skutek, za který ho chce pochválit.

Naopak se může stát, že žáci používají klobouk příliš často a ten tím tak ztrácí svou funkci. Pokud cítíte tuto tendenci, omezte možnosti použití klobouku například tím, že se každý klobouk smí použít pouze třikrát denně.

Pro příklad významu klobouků, je zde uvedeno několik námětů:

- Pokud si žák vezme tento klobouk na hlavu, znamená to, že má nějaký problém, který potřebuje vyřešit. Pomoc může být dostatečná od spolužáka, od vyučujícího nebo může být zapotřebí pomoci celého kolektivu.
- Pokud si žák vezme tento klobouk na hlavu, znamená to, že si je vědom toho, že provedl něco špatného, zpytuje svědomí a odhodlává se k přiznání nebo omluvě.
- Pokud si žák vezme tento klobouk na hlavu, znamená to, že se mu podařilo splnit nějaký dlouhodobý cíl, měl úspěch apod. a chce se s ním pochlubit ostatním.
- Pokud si žák vezme tento klobouk na hlavu, znamená to, že se mu něco nepovedlo nebo se mu stala nějaká nepříjemnost nebo neštěstí a potřebuje trochu klidu a času, aby věc napravil nebo se mohl soustředit na další práci.
- Pokud si žák vezme tento klobouk na hlavu, znamená to, že byl svědkem nebo sám udělal nějaký dobrý skutek, za který chce sebe nebo někoho jiného pochválit.
- Pokud si žák vezme tento klobouk na hlavu, znamená to, že se nedokáže v tuto chvíli soustředit na zadaný úkol a potřebuje pomoc spolužáků např. tím, že přestanou vyrušovat.
- Pokud si žák vezme tento klobouk na hlavu, znamená to, že si všimnul nějakého významného chování, ať už pozitivního (někdo přírodě pomohl) nebo negativního (někdo přírodě uškodil) vůči životnímu prostředí či přírodě.

Já ve škole

ČÍSLO MATERIÁLU: MT6_Já ve škole

AUTOR: Kristina Zůbková

KLÍČOVÁ AKTIVITA: rolová hra, myšlenková mapa, řešení situací

CÍLE: Lepší začlenění žáků ve třídě, uvědomění si společenských rolí, posílení sebevědomí, obrana proti šikaně.

POMŮCKY: z balíčku: barevné míčky, karty s příklady šikany
mimo obsah balíčku: barevné křídy, značka STOP (například z balicího papíru vystřihněte kolo o průměru přibližně 50 až 100 cm a červenou barvou vybarvěte okraj kruhu a šikmou středovou čáru jako na dopravní značce Zákaz stání), barevné fixy a tužky, lepicí páska na přilepení značky na zeď, taška nebo vak na míčky

ČASOVÁ DOTACE: 2 vyučovací hodiny (2x45 minut)

KLÍČOVÉ POJMY: kamarádství, vztahy, šikana, ubližování, přátelství

POZNÁMKA: Hodinu je vhodné zařadit například na začátku školního roku nebo jako prevenci sociálně patologických jevů ve třídě.

KROK č. 1

Hodinu začněte myšlenkovou mapou se slovem ŠKOLA. Na tabuli napište doprostřed slovo ŠKOLA a nechte žáky, ať vyslovují všechno, co je ve spojení s tímto slovem napadne. Všechna slova zapisujte na tabuli. Pokud již žáci umí číst a psát, nechte je samostatně zapisovat slova paprskovitě kolem slova ŠKOLA.

Až již žáci nebudou mít další návrhy, nechte je barevně, například zelenou barvou, zakroužkovat ta slova, která jsou pro ně příjemná a líbí se jim. Červeně pak zakroužkujte slova, která se žákům nelíbí a ve škole jim tyto věci nebo aktivity vadí.

Některá slova mohou mít zakroužkování v obou barvách. Pokud k tomu došlo, vysvětlete si, že každému se může líbit či nelíbit něco jiného a je zcela v pořádku, že mají některá slova oba kroužky.

Ale některá slova mají pouze zelené nebo červené zakroužkování, a to znamená, že se daná věc/aktivita všem žákům ve škole líbí, případně nelíbí.

Nasměrujte žáky, aby na tabuli bylo kromě výrazů zakroužkovaných oběma barvami také několik výrazů zakroužkováno pouze zelenou barvou a několik pouze červenou barvou. Rozveďte s nimi diskuzi o výrazech na tabuli, proč a co se jim ve škole líbí či nelíbí. Nechte žáky vyslovit jejich názory a respektujte je, nekomentujte, co je dobře a co špatně, naopak je podpořte v utváření vlastních názorů a jejich formulaci. Místo klasického vyvolávání můžete použít například klobouk, mluví vždy jen ten žák, který má na hlavě klobouk. Klobouky si žáci předávají tak, že ten kdo mluví dá klobouk tomu, kdo se o něj přihlásí.

KROK Č. 2

Rozdejte barevné míčky, každý žák dostane jeden míček. Rozdávejte tak, že tak, jak žáci sedí v lavicích, určíte směr, jakým si žáci budou míčky předávat. Žák u vašeho stolu vytáhne míček a ten předá dalšímu a ten dalšímu a tak dále, až se míček dostane k poslednímu žákovi. Ten si již míček ponechá a první žák si vytáhne další míček a stejným způsobem žáci dopraví míček k předposlednímu žákovi v hadu. Takto postupně budou mít všichni žáci svůj míček. První rozdávání zabere žákům více času, ale tuto metodu můžete nacvičit a používat častěji a žáci již budou vědět co a jak dělat. Domluvte si nějaký signál, například že rukou ve vzduchu obkreslíte veliké kolo, který bude znamenat, že si žáci mají míčky vyměnit ve směru hada. První dá svůj míček druhému, druhý třetímu… a poslední dá svůj míček vám a vy ho odnesete prvnímu. Proto pokud možno, naplánujte hada tak, aby první a poslední žák nebyli od sebe přes celou třídu. Jinou možností, pokud je ve třídě méně žáků než míčků, je, že poslední žák dává míčky do připravené tašky nebo vaku a první žák si bere míčky z jiné tašky. Vy jednou za čas míčky od posledního žáka přenesete k prvnímu žákovi.

Mají-li žáci míček a je-li jasný postup výměny míčků, ukažte žákům obrázek znázorňující šikanu ve škole. Dejte jim čas, aby si obrázek dobře prohlédli, ale nikdo nic neříkal. Poté si obrázek prohlížejte a popisujte, co je na obrázku vidět, ale ptejte se míčků a ne žáků. Například se chcete zeptat, co je na obrázku špatně, ale řeknete: „Ptám se tě, červený míčku, co je na tomto

obrázku nesprávného?“ nebo: „Ptám se tě, zelený míčku, jak napravit tuto situaci?“ Odpovídat budou pouze žáci, kteří mají v ruce míček zmíněné barvy. Položte několik otázek a naznačením ruky nechte žáky udělat výměnu míčků.

TIP:

Se staršími žáky můžete položit pouze čtyři otázky: Co, kdo, jak a proč.

Řekni mi, červený míčku, co je na obrázku špatně?
Řekni mi, zelený míčku, kdo dělá na obrázku špatnou věc?
Řekni mi, modrý míčku, jak dělá špatnou věc?
Řekni mi, žlutý míčku, proč dělá špatnou věc?

Odpovědi poté rozebírejte obdobným způsobem.

Prodiskutujte s nimi, co vidí na obrázku. Jaké pocity mají pravděpodobně žáci v červeném tričku, jak by se cítili v kůži těchto žáků? A co by žáci v červeném tričku měli udělat? Jak by se měli zachovat?

Projděte se žáky situace z karet Šikana, kde jsou popsány časté případy ubližování mezi žáky základních škol. Proberte se žáky jednotlivé situace a některé si simulujte přímo ve třídě, sehrajte se žáky krátkou scénku. Role několikrát vyměňte, aby si více žáků mohlo vyzkoušet více rolí. Ostatní žáci, kteří nemají přímo „hlavní roli“, jsou svědky ubližování. Řekněte si, jak by správně měli žáci zareagovat, jak by se situace dala vyřešit, co je na situaci špatně atd. Každou situaci pojmenujte.

Zkuste několikrát změnit role žáků, aby si mohlo více žáků vyzkoušet, jaké to je být v kůži někoho jiného. Samozřejmě můžete scénky sehrát na všechny příklady, ale potom pravděpodobně bude vhodnější aktivitu rozložit do více hodin.

Žáci si mohou ponechat míčky a jednotlivé situace zhodnoťte podobným postupem. Výměna míčků nutí být ve střehu i žáky, kteří jinak povídání nevěnují přílišnou pozornost.

KROK č. 3

Na zeď nalepte značku STOP ŠIKANĚ. Slovo šikana napište doprostřed a okolo pište buďto vy nebo žáci barevnými fixy nebo pastelkami slova, která provázejí šikanu, například zesměšňování, strkání, kopání, braní věcí, ničení věcí, přehlížení spolužáků, posmívání, vyhrožování, pomlouvání apod. Značku nechte viset ve třídě, můžete ji během roku doplňovat.

Pokud žáci ještě neumí číst a psát, nechte je špatné chování nakreslit a na značku nalepte obrázky. Postupem času můžete obrázky vyměnit za slova.

Aby se nemusela šikana řešit, je lepší, pokud se šikaně předchází. Co by žáci doporučili dodržovat za zásady, aby se nikdo nedostal do situace šikanovaného žáka? Co může pomoci? Jednou z velmi dobrých obran na šikanu je mít dobré přátelé, o přátelství jsou jiné aktivity v tomto balíčku.

Hodinu zakončete nějakou pozitivní hrou, například Míčkem přátelství popsaném v MT1_ Já a vztahy.

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE – ŠIKANA:

Řešení otázky šikany je velmi citlivé a vyžaduje od učitele velkou dávku dovedností a schopností stejně jako zkušeností z práce s dětmi. Pokud si nejste jisti svou kompetencí k řešení této problematiky, navštivte před samotnou výukou doporučené webové stránky nebo se poraďte se školním psychologem. Několik základních tipů pro řešení šikany na prvním stupni základních škol uvádíme. Berte je však pouze jako návod, každá situace si může vyžadovat jiné řešení a vše závisí na konkrétních jedincích.

Naším cílem je, aby žáci uvedené věkové skupiny rozpoznali ubližování a šikanu a věděli, kde hledat pomoc, která je nezklame.

Následující informace jsou převzaty z www.minimalizacesikany.cz

Škádlení nebo šikana?

Rozdíl mezi šikanou a škádlením nejlépe pozná ten, komu je ubližováno. Při škádlení je mezi oběma stranami vyrovnaný poměr sil, tzn., není vítěze ani poraženého. Škádlení je pro obě strany legrací, zábavou. Šikana je pro jednu stranu zábava a legrace, pro druhou ponižování a bolest.

Co je to šikana?

O šikanu se jedná, jestliže je někomu opakovaně ubližováno a on se nedokáže ubránit. Ubližování může mít různou formu, od posměšků, pomluv a ignorování, přes ničení, schovávání věcí až po vydírání, bití a ponižování.

Šikanovat může například spolužák, skupina spolužáků, žák či žáci z jiné třídy nebo školy a v některých případech i učitel. Se šikanou se můžeme setkat nejen ve škole, na hřišti, v zájmových kroužcích, ale mohou ji zažít i rodiče v zaměstnání. Šikanující chce získat moc a převahu nad ostatními a zároveň skrýt své vlastní obavy a nejistoty.

Jsem svědkem šikany, co mám dělat?

Myslíš, že je někdo v tvém okolí šikanován a cítíš, že je potřeba mu pomoci?

Možná váháš, jestli to není žalování, nebo "bonzování". Zkus přemýšlet tak, že ten, kterému ubližují, si sám neumí pomoci, ale ty mu pomoci můžeš. Jestliže cítíš, že se mezi spolužáky děje něco, co není v pořádku, promluv si o tom s někým.

Nejúčinněji mu můžeš pomoci, pokud se obrátíš na dospělého, kterému důvěřuješ. Jestliže nikoho takového nemáš, můžeš kontaktovat například poradnu minimalizace šikany nebo linku bezpečí.

Zažívám šikanu a potřebuji pomoc

Jsi šikanován/a?
Máš obavy z jiného žáka?
Ubližuje ti někdo ve škole pravidelně?
Máš dojem, že tvá obrana je neúčinná?

Pokud si na otázky odpovíš kladně, je velmi pravděpodobné, že to, co zažíváš, je šikana.

Nikdo nemá právo ti ubližovat – možná jsi jiný/jiná než ostatní, ale to nesmí být důvod k ubližování.

Říci si o pomoc není slabostí. Kdo ti může pomoci? Máš-li dospělého (rodič, třídní učitel, jakýkoli jiný učitel, vedoucí kroužku atd.), kterému důvěřuješ, obrať se na něj. Určitě si bude vědět rady. Jestliže máš obavu obrátit se na dospělého ze svého okolí, můžeš kontaktovatporadnu minimalizace šikany nebo linku bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz

Použité zdroje: www.minimalizacesikany.cz

Já a škola

ČÍSLO MATERIÁLU: MT7_Já a škola

AUTOR: Kristina Zůbková

KLÍČOVÁ AKTIVITA: práce s pracovním listem

CÍLE: Žáci pojmenují svůj postoj a vztah ke škole.

POMŮCKY: pracovní list PL6_Já a škola

ČASOVÁ DOTACE: 20 minut

KLÍČOVÉ POJMY: škola, výuka, sebehodnocení

Pracovní list PL6_Já a škola pomáhá žákům pojmenovat jejich vztah ke škole, určit, co se jim ve škole líbí a nelíbí, a je prvním krokem k sebehodnocení žáka. Pracovní list je vhodný pro 2. až 5. ročník základních škol. Součástí práce s pracovním listem je reflexe a vyhodnocení, které probíhá po delším časovém úseku, ideálně pokud se list vyplní na začátku školního roku a opět se k němu žáci vrátí na konci školního roku. Může tak proběhnout reflexe toho, jak se změnily jednotlivé body, zda se splnila očekávání a podobně. Pro maximální využitelnost uložte pracovní list po vyplnění v žákovském portfoliu, kam se k němu žáci mohou vracet. O práci se žákovským portfoliem blíže informuje materiál Žákovské portfolio, který je volně stažitelný z webových stránek projektu (www.evvoluce.cz).

Rozdejte žákům pracovní listy PL6_Já a škola nechte je, ať listy vyplní, ale píší pouze do tučně vytištěných míst. Pro lepší názornost jim to ukažte na tabuli. Pro následnou reflexi je důležité, aby slabě vytištěné řádky zůstali prázdné. Poté s nimi list projděte, ale pouze tak, že se jich zeptáte, co pro ně bylo nejtěžší vyplnit, nad kterým rámečkem museli nejvíce přemýšlet. Není důležité, aby žáci sdělovali své odpovědi veřejně, ovšem pokud někteří budou chtít, mohou.

Po vyplnění pracovní list uschovejte a na konci stanoveného období ho se žáky opět zhodnoťte. Abyste na list nezapomněli, je dobré zaznamenat si na dané období (například červen) kontrolu tohoto pracovního listu do svého kalendáře.

V tomto termínu pak žákům pracovní listy opět rozdejte a nyní žáci vyplní pracovní list ještě jednou, ale píší pouze do slabě vyznačených linek.

Po vyplnění proveďte se žáky zhodnocení pomocí následujících či podobných otázek:

Kde se lišily tvé odpovědi? Co se změnilo? Překvapilo tě něco? Jsi spokojen?